

A munkaerő-felmérés

A Munkaerő-felmérés, melyet 1992-től, negyedévente vesz fel a Központi Statisztikai hivatal, a lakosság gazdasági aktivitásáról – foglalkoztatottságról, munkanélküliségről – nyújt információt. A munkaerő-felmérés a magánháztartásokra kiterjedő reprezentatív felvétel, mely minden megkérdezettre tartalmaz demográfiai adatokat, a 15-74 évesekre pedig gazdasági aktivitásra vonatkozó információkat. Az egyes felvételekben negyedévtől függően 42-90 ezer fő szerepel. Az adatbázis 1992-2024. IV. negyedév közötti időszakra, Stata 17 formátumban érhető el.

Az adatbázis elérhetősége

Központi Statisztikai Hivatal, Életminőség-statisztikai főosztály

1024 Budapest, Keleti Károly u. 5-7., tel.: (1) 345-6745

Felvilágosítás kérhető:

Janák Katalin, főosztályvezető;

Váradi Rita, osztályvezető (Foglalkoztatásstatisztikai osztály)

A harmonizált adatbázis hozzáférhetősége

A harmonizált adatállományokhoz való hozzáférésről a HUN-REN KRTK Adatbank szabályzata rendelkezik. A feldolgozást Nagy Gyula és Köllő János irányításával a HUN-REN KRTK Adatbankja végezte. Kapcsolat: adatkeres@krtk.hun-ren.hu

Ismertetés és dokumentáció

A KSH 1992 óta negyedévente készíti el ILO (International Labour Office) ajánlásoknak megfelelően a Munkaerő-felmérést, amely alkalmas a magyar munkaerőpiacon végbemenő főbb folyamatok jellemzésére, követésére, más országokkal történő összehasonlításra. A KSH a főbb munkaerőpiaci mutatókat e felvétel alapján számítja ki.

A felvétellel kapcsolatos részletes információk megtalálhatók a KSH által kiadott Statisztikai Módszertani Füzetek sorozatban „A munkaerő-felmérés módszertana 1998”, „A munkaerő-felmérés módszertana 2002”, ill. „A munkaerő-felmérés módszertana 2006” címmel (elérési útvonal [Adattar\LFS\Dokumentacio\KSH_A_munkaerofelmérés_módszertana]).

Az alábbiakban ezeknek a leírásoknak a rövidített változatát ismertetjük.

Vonatkozási kör

A felvétel a Magyarország területén található, magánháztartásokban élő népességre terjed ki. Demográfiai adatokat (nem, kor, iskolai végzettség, családi állás, családi állapot, stb.) a háztartás minden tagjáról vesznek fel, a gazdasági aktivitásra vonatkozó kérdéseket csak a 15-74 éves, gazdaságilag aktív személyeknek tesznek fel. A kérdőív lekérdezésének ideje 1992 óta többször változott, viszont a referencia-időszak (az a hét, amelyre a kérdések zöme vonatkozik) a kérdezés hetét megelőző hét volt.

A mintavétel

A célsokaság, a mintavételi keret, a mintavételi eljárás

A munkaerő-felmérés célsokasága a 15-74 éves, magánháztartásokban lakó népesség, mintavételi egysége a lakás.

A mintában szereplő lakások a népszámlálás címállományából kerülnek a mintavételi keretbe (2002-ig az 1990. évi, 2004 júniusától a 2001. évi népszámlálás, a két időszak között részben az 1990. évi, részben a 2001. évi népszámlálás címlistájából, 2012-től pedig a 2011. évi népszámlálás címlistájából), majd többlépcsős, rétegzett mintavételi eljárással a mintába.

A mintavétel során a rétegeképző ismérvek a következők voltak: földrajzi egységek, település-nagyságkategóriák, lakóövezetek (belterületek, külterületek). Jelenleg a regisztrált munkanélkülieknek a település állandó népességén belüli aránya alapján másodlagos régeket is képeznek a mintába már korábban kijelölt települések rétegzésének finomítása végett.

2002-ig a 15 ezer vagy ennél több főt számláló településeken (ezek önreprezentálóak voltak) a népszámlálási számlálókörzet az elsődleges, a lakás a másodlagos mintavételi egység. A kisebb településeken az elsődleges, másodlagos, illetve az utolsó mintavételi egységeket rendre a települések, a számlálókörzetek, a lakások jelentették.

A 2001. évi népszámláláson alapuló új minták esetén a települések nagysága a lakások számával mérve került kialakításra. A minta önreprezentáló részében az elsődleges (és egyben végső) mintavételi egységek a lakások, míg a nem önreprezentáló részben elsődleges mintavételi egységek a települések, másodlagos (és egyben végső) mintavételi egységek a lakások.

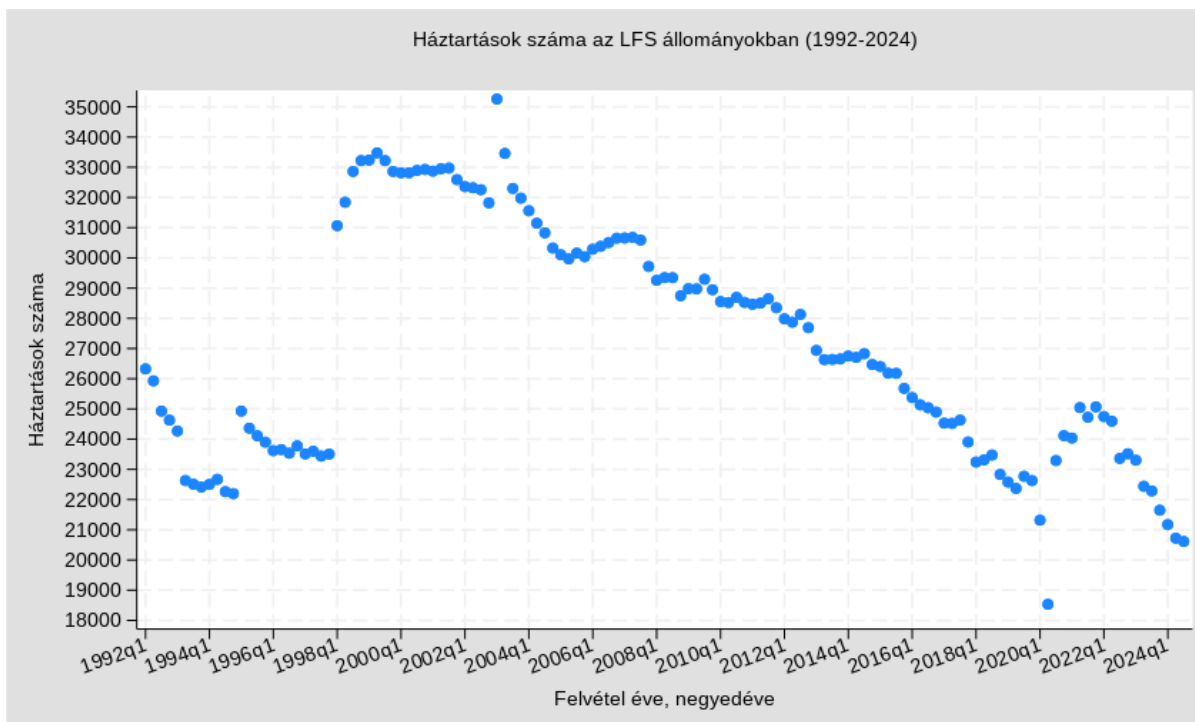
Az adatszolgáltatói kör frissítése, a minta rotációja

A minta egyhatod része minden időszakban kicserélődik. A minta cseréje egyszerű rotációs eljárás segítségével történik. Minden háztartás, amely egyszer bekerül a mintába, hat egymást követő negyedévben marad benne, utána végleg elhagyja azt. Ez azt jelenti, hogy egymást követő negyedév mintájának elméletileg 5/6 része azonos. A gyakorlatban viszont azokban a negyedévekben, ahol mintaváltozás történt, a mintának kisebb része azonos két, egymást követő hullámban.

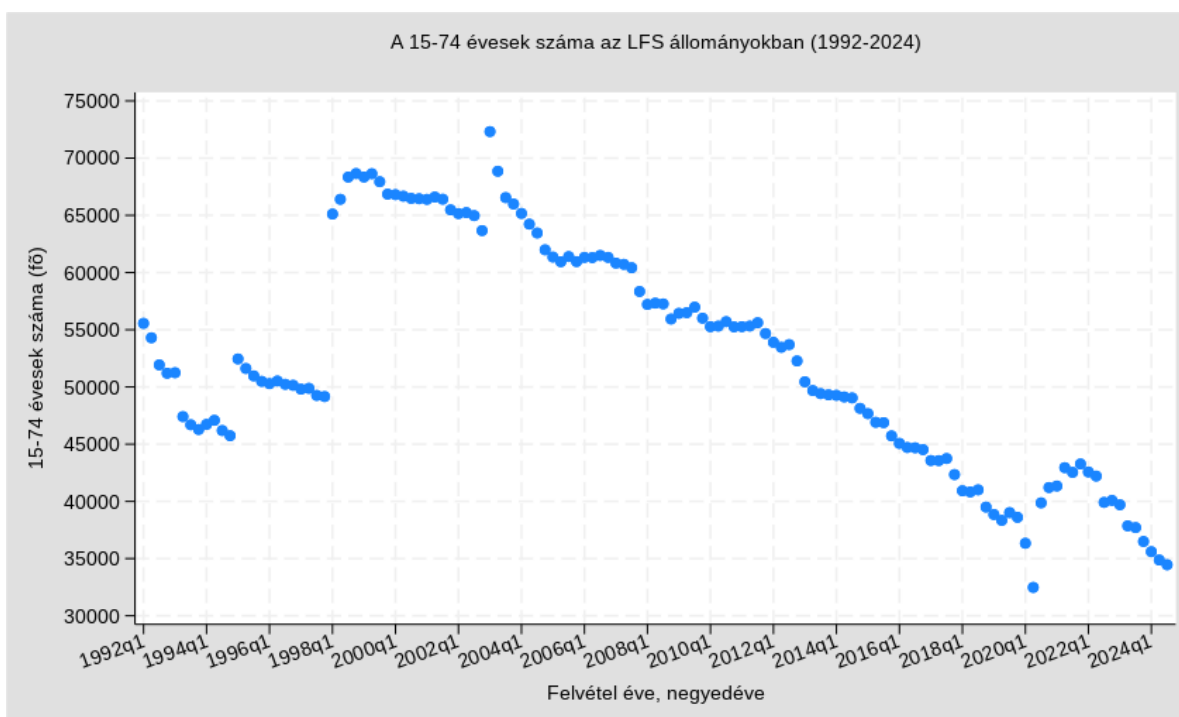
A mintanagyság alakulása

A kijelölt mintához képest, a megvalósult minta nagysága – a válaszmegtagadások következtében – kisebb. A felvételben szereplő háztartások száma 1992-től 2024-ig terjedő idő-

szakban (2003 I. negyedéve kivételével) 18 és 34 ezer között mozog, amint azt a következő grafikon is mutatja:

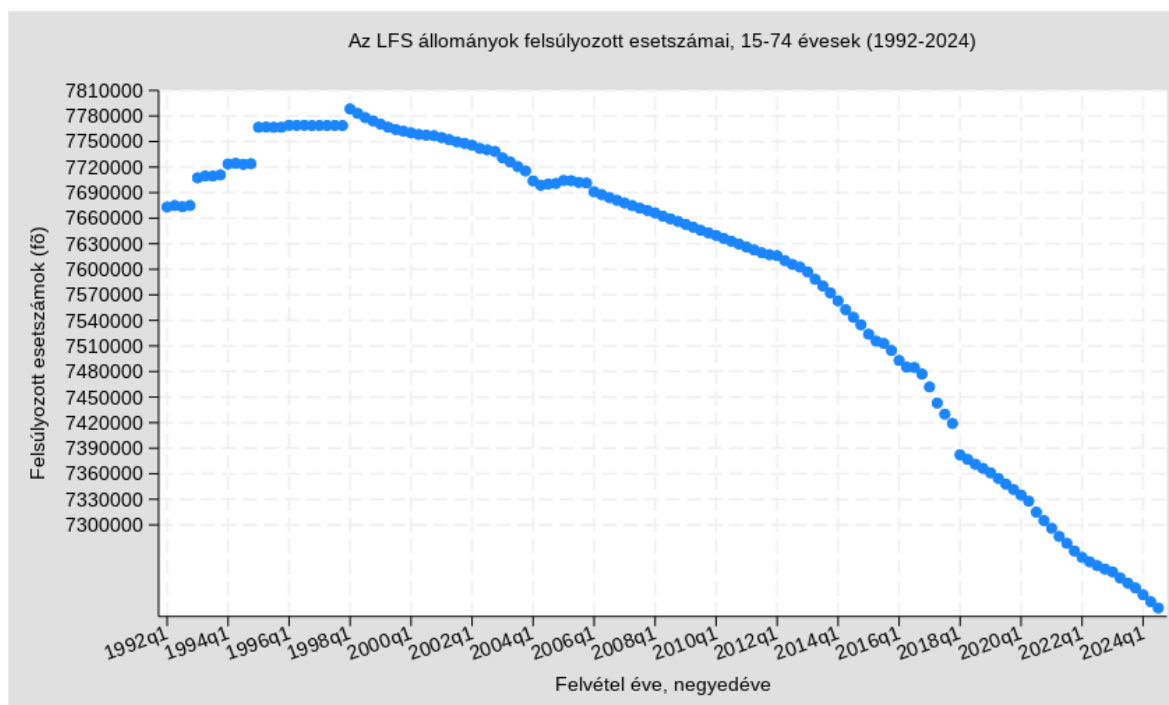
Az állományokban 32-72 ezer között van az aktív korú (15-74), 10-20 ezer nem aktív korú személyek száma. A KSH 1993-ban csökkentette, 1995, 1998, 2003-ban növelte a minta nagyságát. Ennek köszönhetőek az ábrán is látható „ugrások”.

Súlyozás

A minta reprezentativitását teljeskörűsítő súlyok biztosítják. Ezek háztartási szintű súlyok, amely azt jelenti, hogy a háztartáson belül minden személy ugyanazt a súlyt kapja¹. Létrehozásuk két lépésben történik: az elsődleges súly azt mutatja meg, hogy adott rétegen belül a háztartás hány hasonló háztartást reprezentál. Második lépésként ezt a súlyt – a válaszmegtagadások torzító hatása miatt – korrigálni kell, így jön létre – az adatbázisban is szereplő – korrigált súly.

A KSH 2002-től a 2001. évi népszámlálás alapján korrigálta az elsődleges súlyokat, ill. visszamenőleg 1998-ig újrásúlyozta azokat. A harmonizált adatbázisban 1997-ig az 1990. évi népszámlálás alapján létrehozott súlyok, azt követően a 2001. évi népszámlálás szerint korrigált súlyok szerepelnek egészen 2013-ig. 2014-től a 2011. évi népszámlálás alapján a KSH korrigálta a súlyokat és 2006-ig visszamenőleg újrásúlyozta az állományokat. 2024-ben 2018-ig visszamenőlen történt meg a MEF állományok újrásúlyozása a 2022-es népszámlálás szerint. Fontos tudni, hogy 1992-ben a gazdaságilag inaktív korú (nem 15-74 éves) népességre a súly változó minden értéke missing, 1993-ban ill. 1994-ben pedig nulla ezekre a megfigyelésekre. További súlyozással kapcsolatos megjegyzés, hogy 2003-tól kezdve a súly változó tört számokat is tartalmaz, előtte csak egész számokat. Az alábbi grafikon a Munkaerő-felmérésben szereplő 15-74 éves népesség súlyozott létszámát mutatja.

¹ Kivételt képeznek ez alól az 1992., 1993., 1994. évi hullámok. Lásd: következő bekezdés.

Dokumentáció – a kérdőívek

A kérdőívek – mind a KSH által kiadott eredeti, mind az általunk ezek alapján készített, kibővített kérdőívek – az [Adattar\LFS\Dokumentacio\Kerdoivek] mappában találhatóak. A kérdőív szerkezete, a változók tartalma, jelentése 1992 óta többször változott: 1993, 1995, 1997, 1999, 2000, 2001-ben történtek módosítások, 2003-tól évente apróbb változtatások. 2021-ben volt újra jelentős módosítás a MEF kérdőívben. Az alapfelvétel két kérdőívből áll: az Adatlapból és a Gazdasági aktivitási kérdőívből (Gakt).

A kérdőívek szerkezete, „ugratások”

A megkérdezetteknek – munkaerőpiaci státuszuktól függően – különböző kérdéseket kell megválaszolniuk. Gyakran előfordul, hogy ezek a kérdések nem egymást követik, hanem az előző kérdésre adott válasz határozza meg, hogy melyik kérdésre kell „ugrani”. Ez azt is jelenti, hogy csupán a kérdőív egy kérdését vizsgálva nehéz meghatározni az azt megválaszolók körét. A kérdőívek szerkezetének jobb átláthatósága ill. a különböző kérdéseket megválaszolók mintájának könnyebb azonosítása érdekében készítettük a [Adattar\LFS\Dokumentacio\Ugratasok] útvonalon elérhető, a kérdőív szerkezetét vázlatosan bemutató folyamatábrákat.

Az eredeti adatállományok szerkezete és tartalma

A Munkaerő-felvételek alap-állományait az KRTK negyedéves bontásban, 2003 előtt txt, utána csv, 2016-tól xlsx formátumban vette/veszi át a KSH-tól. Ezek a fájlok tartalmazzák mind az Adatlapról ill. a Gazdasági aktivitási kérdőívről származó változókat. (Kivételt ezalól az 1992-es állományok képeznek: a hullámok ebben az évben a negyedéves egyéni – gazdaságilag aktív személyek rekordjait tartalmazó – állományokból, és a havi bontásban tárolt háztartási állományokból állnak össze. Ez utóbbiban a megfigyelési egység a háztartás és az a háztartás tagjairól csupán a demográfiai adatokat tartalmazza.)

A harmonizált adatállomány szerkezete, változói

A harmonizált adatfájlok (1992-2014.I. negyedévi állományok elérési útvonala: [Adattar\LFS\Data], 2014.II. negyedévtől az állományok elérési útvonala: [Adattar\LFS\KSH_Data]) az eredeti KSH állományok beolvasása, felcímkézése, a változók harmonizálása során jöttek létre. 1992. I. negyedéjétől kezdve 2024. III. negyedévéig összesen 131 hullám keletkezett. Az adatfájl neve a hullám sorszáma utal.

A KSH eredeti változónevei többnyire nem mutatják a változók szerkezetében, jelentésében bekövetkezett változásokat. Ez indokolta a változók nevének harmonizálását. Az így létrejött nevek tövét követő alulvonás után az ABC betűi jelölik a változásokat. Az állományokban

szereplő - eredeti és származtatott - változókról a számítógépes anyag [Adat-tar\LFS\Dokumentacio] mappájában találhatók leírások, illetve katalógusok.

Válogatás a Munkaerő-felvétel adatain alapuló publikációkból

A felvétel adatain alapuló elemzések rendszeresen megjelennek az KRTK KTI Munkaerőpiaci Műhelye és a Budapesti Corvinus Egyetem Emberi Erőforrások Tanszéke által közösen megjelentetett Budapesti Munkagazdaságtani Füzetekben, valamint az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány és az KRTK által kiadott Munkaerőpiaci Tükör című évkönyvben. A (nem teljes) lista a felvétel elemi adatait felhasználó tanulmányokat tartalmazza.

Ábrahám Árpád – Kertesi Gábor: A munkanélküliség regionális egyenlőtlenségei Magyarországon 1990 és 1995 között. *Közgazdasági Szemle*, 1996 (XLIII. évf.) július-augusztus, 653-681. p.

Bálint Mónika – Köllő János: A gyermeknevelési támogatások munkaerő-piaci hatásai, *Esély*, 2008/1, 3-27. p.

Berde Éva – Scharle Ágota: A kisvállalkozók foglalkozási mobilitása 1992 és 2001 között. *Közgazdasági szemle*, 2004. (LI. évf.), április, 346-361. p.

Cseres-Gergely Zsombor: "Inactivity in Hungary - the persistent effect of the pension system", Budapest Working Papers on the labour market 2007/1 (<http://www.econ.core.hu/doc/bwp/bwp/bwp0701.pdf>)

Cseres-Gergely Zsombor – Csorba Gergely: Műkincs vagy működő tőke? *Közgazdasági szemle*, 2006 (LIII. évf.), október, 902-918. p.

Frey Mária: A munkaidőrendszerek rugalmassá válása. *Közgazdasági szemle*, 2000 (XLVII. évf.), december, 1008-1026. p.

Galasi Péter – Nagy Gyula: Jövedelmek és munkanélküli-ellátások, *Közgazdasági szemle*, 2008 (LV. évf.), június, 473-502. p.

Kertesi Gábor – Köllő János: A 2001. évi minimálbér-emelés foglalkoztatási következményei. *Közgazdasági szemle*, 2004. (LI. évf.), április, 293-324. p.

Kertesi Gábor – Köllő János: Felsőoktatási expanzió, „diplomás munkanélküliség” és a diplomák piaci értéke. *Közgazdasági szemle*, 2006. (53. évf.), 3. sz., 201-225. p.

Kertesi Gábor: Cigány gyerekek az iskolában, cigány felnőttek a munkaerőpiacon. *Közgazdasági szemle*, 1995. (XLII. évf.), 1. sz., 3065. p.

Köllő János – Nagy Gyula: Bérek a munkanélküliség előtt és után. *Közgazdasági szemle*, 1995. (XLII. évf.), 4. sz., 325-357. p.

- Micklewright, John – Nagy, Gyula: Az álláskeresés ellenőrzése és a munkanélküliség időtartama. *Közgazdasági szemle*, 2006. (LIII. évf.), július-augusztus, 641-660. p.
- Micklewright, John – Nagy, Gyula: Az álláskeresés információs értéke és dinamikája. *Közgazdasági szemle*, 2001. (XLVIII. évf.), július-augusztus., 599-614. p.
- Nagy Gyula: Munkanélküli-segélyezés Magyarországon a kilencvenes években. *Közgazdasági szemle*, 2000. (XLVII. évf.), október., 799-816. p.
- Nagy Gyula (2001): A nők gazdasági aktivitása és foglalkoztatottsága. Statisztikai Szemle, 79. évf., 1. sz., 35-55. o.
- Scharle Ágota: Önfoglalkoztatás, munkanélküliség és családi kisvállalkozások Magyarországon. *Közgazdasági szemle*, 2000. (XLVII. évf.), március., 250-274. p.
- Tímár János: A munkaerő-kínálat alakulása 2010-ig. *Közgazdasági szemle*, 1996. (XLIII. évf.), július-augusztus., 682-698. p.